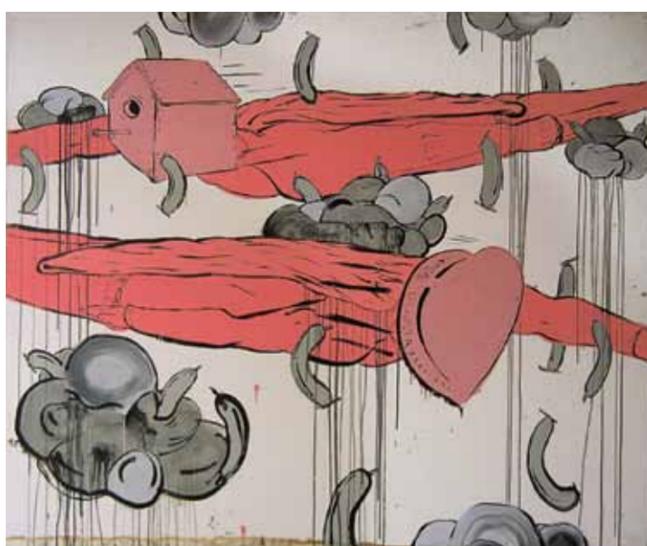

JAKUB MATUŠKA AKA MASKER / MOJE MALIČKOST

GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ V CHEBU / 26. 6 – 28. 8. 2011 / VERNISÁŽ 25. 6. 2011 / 17.00

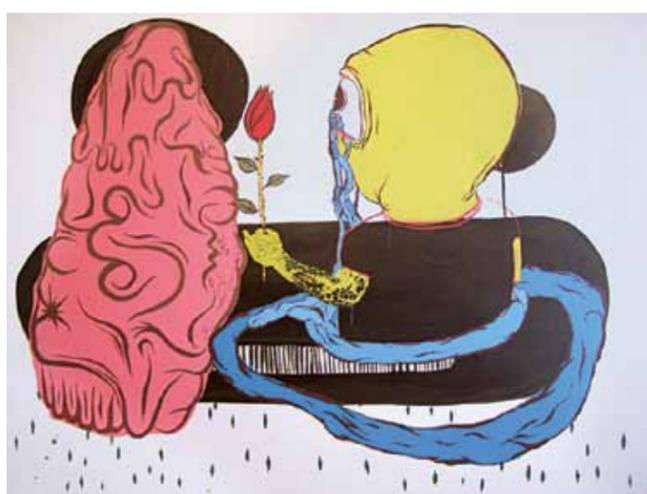

Supermani / Supermen, 200 × 250 cm, 2006

Jakub Matuška (1981) patří k nastupující generaci mladých umělců, kteří úspěšně kombinují výtvarné vzdělání a nezávislé počátky tvorby. On sám je nedávným absolventem ateliéru Vladimíra Skrepla na Akademii výtvarných umění, ale jeho kořeny jsou stále pevně spjaté s pražskou graffiti scénou, kde je znám pod přezdívkou Masker. Patří k jeho přednostem, že se mu jako jednomu z mála writerů daří svobodně pohybovat mezi oficiálním i neoficiálním uměleckým prostorem, aniž by tím v jedné či druhé komunitě utrpěla jeho pověst. Naopak, jeho respekt jakoby neustále vzrůstal.

Netypické postavení tohoto autora se zkušeností z New Yorku a Londýna se navenek projevuje i tím, že neskrývá své občanské jméno a spolu s ním také identitu, jak je u sprejerů obvyklé, ale na druhou stranu k němu zase automaticky, jako jakýsi predikát ulice, připojuje svůj graffiti-nick. Ale jsou tady i další věci. Ještě v roce 2008 získal na prvním velkém mezinárodním graffiti a street art festivalu Names v Praze cenu diváků, zatímco v létě 2010 už spolu s Pastou, Pointem, Tronem, Skarfem a Cryptikem v rámci jednoho z doprovodných programů oficiálně reprezentoval Česko na EXPU v Šanghaji. Mimochodem, totální paradox této akce naplno vyniká teprve tehdy, když připomenou, že graffiti je u nás, stejně jako v mnoha jiných zemích světa trestné a státní orgány samozřejmě jeho autory cíleně pronásledují. Maskerovu trochu schizofrenní pozici dobře ilustruje také fakt, že se ve stejném roce stal prvním writerem, který byl sám za sebe nominován mezi finalisty Ceny Jindřicha Chalupského v rámci nejvýznamnější domácí soutěže pro mladé umělce do pětatřiceti let. Přestože ocenění nakonec nezískal, patřil od počátku mezi favority. A v tomto duchu je možné pokračovat. Jakuba Matuška zastupuje stejně ambiciózní jako elegantní pražská galerie Dvorak Sec Contemporary, ale on pravidelně vystavuje i v zásadních nezávislých prostorech jako jsou Galerie Jelení, AM 180 nebo Karlin Studios. Aby toho nebylo málo, ani jeho chebská výstava nemusí být úplně bez primátů, je to velmi pravděpodobně první samostatná prezentace příslušníka graffiti scény ve státní instituci u nás.

Právě fakt, že Masker svou tvorbu odlišným prostředím nepřizpůsobuje mluví v jeho prospěch, a tím také upoutá už na první pohled. Dokazují to i slova, kterými mezinárodní komise odůvodnila jeho zařazení mezi tradiční pěti nejlepších v rámci Chalupského ceny. „Jakub Matuška zaujal kombinováním přístupů street

Růže / Rose, 150 × 200 cm, 2006

artu a monumentálního malířství, kterým dosahuje jasného, silného a bohatého výrazu s popově surrealistickým vyzněním.“ I v pražském DOXu, kde výstava finalistů probíhala, stejně jako momentálně v Chebu, se představil typickým způsobem, totiž svými zdánlivě chaotickými kompozicemi vytvářenými kombinovanou technikou (akryl, sprej, airbrush), které odrážejí absurdní atmosféru současného světa a civilizační modely chování založené na spotřebě v jakémkoli slova smyslu. Denní přezívání naplněné obskurním sexem, stísněné sídlištní bydlení plné očí a uší, tedy vzájemného šmírování, obžerství a krajní emoce mají na jeho plátnech stabilní místo. Asi ne náhodou zakryli jeden z jeho obrazů na newyorské výstavě tak, aby ho neviděly děti.

Složitě skládané scény náročné na pozornost ještě umocňuje nervní expresivní rukopis s duálním malířsko-kresebním vyzněním, osobitá stylizace i uvolněná imaginace, která se nevyhýbá uštěpačné ironii s kritickým akcentem. Maskerovy obrazy vzbudí pozornost nejen komplikovanou neuspořádanou stavbou, ale i rozplývavými hmotami a výrazným koloritem, jenž často určuje šedo-modro-růžový akord. Jeho výjevy, na nichž bývá i superhrdina k smíchu a pláči zároveň, jsou plné agresivních deformací i svérázné práce s měřítkem, která také zřetelně ovlivňuje jejich významové vyznění. Díky tomu všemu mají schopnost stejným dílem vzbuzovat napjaté veselí i hluboce stísněné pocity. Jak je vidět, ambivalence je pro tohoto autora typická po všech stránkách.

Přestože se Jakub Matuška vyjadřuje prostřednictvím různých médií, mezi nimiž nechybějí ani fotografie nebo video, charakteristický – jak na zdi, tak na plátně – je pro něj obrazový výjev. Jak se to ale slučuje s obecně platným přesvědčením, že graffiti je projevem založeným na písmu? Ne náhodou se přece traduje, že slova „graffiti a „jméno“ jsou z určitého úhlu pohledu téměř synonyma. Jméno je nejvýznamnějším symbolem, snad dokonce i ztělesněním hlavní ideje graffiti. Napsané jméno – tag – bývá jeho alfou a omegou, leskem i bídou. Není to jen „pár osobních písmen“, jejichž bezobsažný stín spolu s věčným já-ismem pravověrný writer sotva kdy překročí, je to také víc než trefné znamení doby – znak neidentifikovatelné identity. Jenže i v tak přísně hierarchickém systému jaký graffiti komunita představuje existují provokativní výjimky. Na české scéně je jednou z nich CAP crew.

Autoportrét / Selbstbildnis, 100 × 160 cm, 2007

CAP fungují od roku 2005 a jde o první skupinu writerů, která má tady svůj monografický katalog. CAP, kteří podle svých slov navazují na newyorskou scénu 70. let, jsou Blez, Crap, Dize, Key, Kto, Mosd a právě Masker. Názory na jejich působení se pohybují od ultraspektu po megapózu. Důvod je jasný, CAP se vyhraňují proti všemu a všem. Jejich infantilní primitivismus fuckuje zaujetí pro zaběhlou bravuru stylu, která je ostatním vlastní a negují i jiné věci. Jestli je pro některé writery cena piecu přímoúměrná jeho viditelnosti, CAP místo venku často malují skrytě v interiérech starých továren nebo opuštěných domů. Spíš než spreje používají malířské válečky, bývají antibarevní a pozor – charaktery (obrázkové motivy) u nich na rozdíl od ortodoxních psavců hrají určující roli. Ještě teď CAP na české graffiti scéně představují rozbušku. Přestože jsou sami celkem rigidní (jen jiným způsobem), atakovali pravidla, zpochybňovali „nezpochybnitelné“ pravdy a svým nonkonformním přístupem od počátku překračovali hranice.

Odklon od psaní ke kreslení charakterů u jednotlivých členů proběhl v podstatě paralelně ještě před založením crew. To byl ostatně také jeden z důvodů, proč se dali dohromady. Přestože Masker s CAP crew pracoval „jen“ zhruba rok na samém začátku, jeho dnešní osobitý projev vychází z estetiky, která se u něj objevila právě před pěti šesti lety. Tehdy začal naplno dělat charaktery, jinými slovy – začal se věnovat figurální tvorbě, a ve stejné době se ještě více vyhranil jeho styl.

Na začátku všeho stálo graffiti. Masker sice už skoro přestal psát svoje jméno a vzdálil se totální obsahové vyprázdňování tagů, jak na tohle téma sám jednou řekl: „ten pocit z čistého podepisování nešel žít do nekonečna“, ale zato prostřednictvím svých příběhových obrazů promluvil. Na své „já“ při tom našťásti ještě nezapomněl. Snad i proto se jeho výstava jmenuje Moje maličkost.

Radek Wohlmut

Bez názvu / o. T., 140 × 200 cm, 2007

Dobré ráno / Guten Morgen, 115 × 170 cm, 2008

Tickling, 115 × 170 cm, 2010

Growing up, 85 × 115 cm, 2009

Úzkonhavičáci / Schmale Hosen, 170 × 115 cm, 2008

Tram, 155 × 70 cm, 2010

Jakub Matuška (1981) gehört zu der neu antretenden Generation junger Künstler, die erfolgreich eine künstlerische Ausbildung und die spontanen Anfänge ihres Schaffens kombinieren. Er absolvierte jüngst die Klasse von Vladimír Skrepl an der Akademie der Bildenden Künste in Prag, aber seine Wurzeln sind noch immer fest verbunden mit der Prager Sprayer-Szene, wo er unter dem Nickname Masker bekannt ist. Es gereicht ihm zum Vorteil, dass er einer der wenigen Writer ist, denen es gelingt, sich frei zwischen dem offiziellen und dem inoffiziellen Kunstraum zu bewegen, ohne dass dadurch der Ruf in der einen oder der anderen Community leiden würde. Im Gegenteil, vor ihm scheint der Respekt unablässig zuzunehmen.

Die untypische Stellung dieses Künstlers mit Erfahrungen aus New York und London zeigt sich nach außen auch darin, dass er seinen bürgerlichen Namen (und mit ihm auch seine Identität) nicht verheimlicht, wie das bei den Sprayern üblich ist, sondern diesem umgekehrt automatisch, wie eine Art Adelsprädikat von der Straße, seinen Sprayer-Nickname hinzufügt. Aber es gibt hier auch noch andere Dinge. Im Jahr 2008 erhielt er noch bei dem ersten großen internationalen Graffiti- und Street-Art-Festival Names in Prag den Preis der Zuschauer, während er im Sommer 2010 bereits zusammen mit Pasta, Point, Tron, Skarf und Cryptik die Tschechische Republik im Rahmen eines der Begleitprogramme offiziell auf der EXPO in Shanghai repräsentierte. Übrigens, das völlig Paradoxe dieser Aktion kommt erst vollständig zur Geltung, wenn ich daran erinnere, dass das (unerlaubte) Anbringen von Graffiti in Tschechien, ebenso wie in vielen anderen Ländern der Welt, eine Straftat ist und die Staatsorgane deren Urheber gezielt verfolgen. Maskers ein wenig schizophrene Stellung wird auch gut durch die Tatsache illustriert, dass er im selben Jahr der erste Writer wurde, der unter die Finalisten des Jindřich-Chalupecký-Preises nominiert wurde – des bedeutendsten tschechischen Kunstpreises für junge Künstler bis zu fünfunddreißig Jahren. Auch wenn er den Preis letztendlich nicht erhielt, gehörte er doch von Anfang an zu den Favoriten. Und in diesem Sinne könnte man fortfahren. Jakub Matuška lässt sich von der ebenso ambitionierten wie eleganten Prager Galerie Dvorak Sec Contemporary vertreten, aber er stellt auch regelmäßig in wichtigen Räumlichkeiten der unabhängigen Szene aus, wie in der Galerie Jelení, der Galerie AM 180 oder den Karlin Studios. Und um noch einen draufzusetzen, auch seine Ausstellung in Eger muss nicht völlig

auf ein Primat verzichten – es handelt sich bei ihr höchstwahrscheinlich um die erste selbständige Präsentation eines Angehörigen der Sprayer-Szene in einer tschechischen staatlichen Institution.

Gerade die Tatsache, dass Masker sein Schaffen den unterschiedlichen Milieus nicht anpasst, spricht für ihn, und dadurch fesselt er auch schon auf den ersten Blick. Das belegen auch die Worte, mit denen die internationale Jury im Rahmen des Chalupecký-Preises seine Aufnahme unter die traditionell besten Fünf begründete: „Jakub Matuška beeindruckte durch das Kombinieren von Herangehensweisen der Street art und der Monumentalmalerei, wodurch er einen klaren, kräftigen und reichhaltigen Ausdruck mit einem popartig surrealistischen Ausklang erreicht.“ Auch in dem Prager Zentrum für Gegenwartskunst DOX, wo die Ausstellung der Finalisten stattfand, stellte er sich, genauso wie jetzt in Eger, in der für ihn typischen Weise vor, nämlich mit seinen scheinbar chaotischen, in kombinierter Technik (Acryl, Spray, Airbrush) geschaffenen Kompositionen, die die absurde Atmosphäre der heutigen Welt und die auf Konsum in jeglichem Sinne des Wortes gegründeten zivilisatorischen Verhaltensmodelle widerspiegeln. Das alltägliche, von obskurem Sex erfüllte Überleben, das beengte Wohnen in den Plattenbausiedlungen voller fremder Augen und Ohren, also voller gegenseitiger Bespitzelung, Verfressenheit und extreme Emotionen haben auf seinen Leinwänden einen festen Platz. Wohl nicht umsonst hat man eines seiner Bilder in einer Ausstellung in New York so verhüllt, weil Kinder es nicht sehen sollten. Die kompliziert zusammengesetzten Szenen, die hohe Anforderungen an die Aufmerksamkeit des Betrachters stellen, werden noch potenziert durch die nervös expressive Handschrift, die eigenartige Stilisierung und die freie Imagination, die Ironie mit kritischem Akzent nicht vermeidet. Maskers Bilder erwecken Aufmerksamkeit nicht nur durch ihren komplizierten ungeordneten Aufbau, sondern auch durch ihre zerfließenden Materialien und ihr expressives Kolorit, das häufig durch einen grau-blau-rosafarbenen Akkord bestimmt wird. Seine Szenen, auf denen sich auch ein Superheld findet, der zugleich zum Lachen wie zum Weinen ist, sind voller aggressiver Deformationen und einer eigentümlichen Arbeit mit dem Maßstab. Dank alledem haben sie die Fähigkeit in gleichem Maße angespannte Fröhlichkeit wie auch tief beklommene Gefühle hervorzurufen. Wie man sieht, Ambivalenz ist für diesen Künstler typisch in jeder Beziehung.

Auch wenn sich Jakub Matuška mit Hilfe unterschiedlicher Medien ausdrückt, unter denen auch Fotografie und Video nicht fehlen, charakteristisch für ihn ist das gemalte Bild, und zwar sowohl auf der Wand, als auch auf der Leinwand. Wie lässt sich das aber mit der allgemein geltenden Auffassung vereinbaren, dass Graffiti eine unbedingt auf der Schrift beruhende Äußerung sind? Der Name – das Tag – ist das bedeutendste Symbol, vielleicht sogar auch die Verkörperung der Hauptidee der Graffiti. Es handelt sich nicht lediglich um „ein paar persönliche Buchstaben“, deren inhaltslosen Schatten der rechtgläubige Writer kaum je überschreitet, es ist auch mehr als ein treffendes Zeichen der Zeit – es ist ein Zeichen der nicht identifizierbaren Identität. Nur dass auch in einem so streng hierarchischen System, wie es die Sprayer-Community darstellt, provokative Ausnahmen existieren. In der tschechischen Szene ist eine dieser Ausnahmen die CAP Crew.

Die CAP existieren seit dem Jahr 2005 und es handelt sich um die erste Gruppe von Writern, die ihren eigenen monographischen Katalog besitzt. Die CAP Crew, die nach ihren eigenen Worten an die New Yorker Szene der 70er Jahre anknüpft, besteht aus Blez, Crap, Dize, Key, Kto, Mosd und eben Masker. Die Ansichten zu ihrem Wirken reichen von unkritischem Respekt bis zu der Auffassung, es handle sich hier um eine Pose. Der Grund dafür ist klar, die CAP setzen sich gegen alles und gegen alle ab. Ihr infantiler Primitivismus negiert ein Interesse für die eingefahrene Bravour des Styles, die den anderen zu Eigen ist. Während für manche Writer der Wert des Piece direkt proportional seiner Sichtbarkeit ist, malen die CAP häufig verborgen im Innern alter Fabriken oder verlassener Häuser. Eher als Spraydosens verwenden sie Malerwalzen, sie sind antibunt und Achtung – die Characters, d.h. die Bildmotive, spielen bei ihnen – im Unterschied zu den orthodoxen Writern – die bestimmende Rolle. Noch heute stellen die CAP in der tschechischen Sprayer-Szene eine Sprengladung dar. Auch wenn sie selbst recht rigide sind (nur auf eine andere Weise), attackierten sie die Regeln, zogen die „unbezweifelbaren“ Wahrheiten in Zweifel und überschritten mit ihrer nonkonformistischen Herangehensweise von Anfang an alle Grenzen.

Die Abwendung vom Schreiben hin zum Zeichnen der Characters erfolgte bei den einzelnen Mitgliedern im Wesentlichen parallel noch vor der Gründung der Crew. Das war übrigens auch einer der Gründe, warum sie sich zusammaten. Obwohl

Masker „nur“ etwa ein Jahr ganz zu Beginn mit der CAP Crew arbeitete, geht seine heutige individuelle Ausdrucksweise von der Ästhetik aus, die bei ihm gerade vor fünf sechs Jahren auftauchte. Damals begann er lauter Characters zu machen, mit anderen Worten – er begann sich dem figuralen Schaffen zu widmen, und in der gleichen Zeit begann sich sein Stil noch mehr herauszukristallisieren. Am Anfang von allem standen die Graffiti. Masker hörte zwar schon bald auf seinen Namen zu schreiben und entfernte sich von der totalen inhaltlichen Entleertheit der Tags (wie er zu diesem Thema selbst einmal sagte: „dieses Hochgefühl vom reinen Unterschreiben ließ sich nicht bis ins Unendliche am Leben halten“), dafür aber äußerte er sich mittels der Geschichten seiner Bilder. Sein eigenes „Ich“ hat er dabei zum Glück noch nicht vergessen. Wohl deswegen nennt sich seine Ausstellung Meine Wenigkeit.

Radek Wohlmuth

JAKUB MATUŠKA AKA MASKER MOJE MALÍČKOST / MEINE WENIGKEIT

Malá galerie / Kleine Galerie, 26. 6.–28. 8. 2011

Výstava je součástí festivalu GRAFFITI BOOM 02.

Kurátor / Kurator: Radek Wohlmuth

Vernisáž / Vernissage: 25. 6. 2011, 17.00

Otevírací doba / Geöffnet: út–ne / Di–So, 10.00–12.00, 12.30–17.00

Souběžné výstavy

Epos 257 – Videos

Videoroom, 26. 6.–28. 8. 2011

SIAL

Velká galerie / Grosse Galerie, 7. 7.–2. 10. 2011

Josef Danda – Železniční nádraží v Chebu (1956–62)

Opus magnum, 7. 7.–2. 10. 2011

Pavel Holeka – Hebrejská abeceda

Museum Café, 7. 7.–2. 10. 2011

Galerie výtvarného umění v Chebu

příspěvková organizace z Karlovarského kraje

náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, 350 02 Cheb

T: +420 354 422 450, F: +420 354 422 163,

info@gavu.cz, www.gavu.cz

Festival GRAFFITI BOOM 02 podpořilo Ministerstvo kultury ČR a město Cheb.

V roce 2011 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu. Foto archiv autora, překlad Walter Annus, grafika Kolář & Kutálek, tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 1000 ks.